

VI. ročník studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) na PF UK

Autor soutěžní práce: Žaneta Pokorná

Název soutěžní práce: „Právní úprava obecní chudinské péče o nemocné v letech 1863-1918“

Odbor: Právní dějiny

Posudek vypracoval: Doc. JUDr. Vladimír Kindl

1. Renesance chudoby v poměrech České republiky a pravděpodobnost jejího prohlubování činí téma, které si soutěžící zvolila, aktuálním. Výběr tématu naznačuje cit pro vnímání tohoto jevu na straně autorky. Praktická použitelnost konceptu, o němž píše, je v současnosti téměř vyčerpána. Od r. 1918 začal postupný proces jeho náhrady konceptem sociálního státu, který koncem r. 1948 ukončil existenci chudinské péče svázané domovským právem s elementární jednotkou veřejné moci, tj. s obcí. I když náznaky dnešní demontáže sociálního státu v České republice vrací dílčí prvky sociální péče samosprávě a tedy i na obce, úplný regres se jeví jen stěží možným, byť budoucí celostátní solidarita otazníkem zůstává. Přes tuto nejistotu se domnívám, že i teoretický význam chudinského systému, o němž píše autorka je antikvován. Jeho partikularismu se značnými lokálními rozdíly, skrytá šikana sociálně nejslabší skupiny občanů, její izolace a ostrakizace ze zbytku společnosti se jeví pod možnou úroveň soudobého chápání lidské důstojnosti. Připomenutí mnohých kuriózních momentů tohoto systému odbornou literaturou má tak dnes jen všeobecně varovný účel. (2 body)
2. Práce je svými 23 stranami velmi stručná. Vlastní téma uvedené v názvu je zpracováno až od str. 10 a připadá tak na něj, včetně závěru, 13 stran. Ve skutečnosti ještě méně, když na str. 16 – 19 se pozornost soustřeďuje na sociální pojišťovací zákony, které obecní péči o chudé a nemocné a nákladům na ni částečně ulehčují. Čtenář je i u zbytku textu uváděn autorkou do nejistoty, zda se práce věnuje jen poměrům v Čechách nebo také poměrům na Moravě a ve Slezsku, o čemž jsou za str. 1 a 23 uvedeny různé informace. V textu lze nalézt i faktografii uherskou a chorvatskou(?). Legislativu chudinské péče v daném časovém rámci hodnotí autorka jako „nepřehlednou“ (str.1), avšak přehledný seznam příslušných předpisů v ni chybí (ten na str. 25 jím není). „Nepřehlednou je svým počtem a rozsahem spíše literatura, která byla chudinství až dosud věnována. Specializovanou literaturu právněhistorickou

nebo z dějin sociální správy autorka nevyužila (např. J. Janák, M. Martínek, nově J. Rákosník). Z použitých metod nalézám excerpce a deskripce a náznaky snahy o zobecnění. Chybí komparace mezi českými zeměmi, mezi českými a rakouskými zeměmi, mezi rakouským systémem a systémem v jiných státech alespoň kontinentální Evropy. Využití početných statistických údajů bylo také možné. (3 body)

3. Před odevzdáním měl být text podroben pečlivé závěrečné redakci, aby byl zbaven mnoha drobných prohřešků (např. první věta Úvodu), nesprávného datování (str. 1 – 1963, 1964, 1836?), vynechaného tisku v řádku (str. 4,8,10), terminologických nepřesností („státní úřady vyšší samosprávné složky! – str. 5, „Zemské zastupitelstvo“ – str. 12) a řady dalších chyb („nadřízení výbor“ – str. 19). (3 body)
4. Jádrem práce je, alespoň podle názvu, částečný rozsah chudinské péče zaměřený na nemocné osoby. Ve skutečnosti tomu tak není. Autorka nedostatečně diferencovala mezi jednotlivými kategoriemi osob, o něž obce musily pečovat, pokud byly o to žádány. Náplň chudinské péče se obsahově lišila, byl-li žadatel zdravý nebo nemocný, dospělý nebo nezletilé dítě, dítě žijící v rodině nebo osaměle. Praxe si vynutila třídění péče na zaopatření (částečná chudoba) a podpory (úplná chudoba), které mohly být trvalé nebo dočasné – přechodné. Zaopatření chudého se mohlo poskytovat v chudinských ústavech (chudinství uzavřené) nebo podomácku (chudinství otevřené), případně obcházením občanů obce (okolkem, střídou). Péče o nemocné se pak lišila, pokud obec vlastnila nemocnici nebo alespoň světnici nemocných nebo nikoli. Záleželo i na typu onemocnění (nakažlivé – nenakažlivé). Pak je musila umístit do veřejných nemocnic či ústavů nebo k osobám soukromým a zajišťovat lék. pomoc, dohled, léky. Text přináší informace tak trochu téměř o každé formě, ale o žádné obsažnějším způsobem. Nedostatečně je vymezen pojem chudoby. Chudoba není jen jev sociální či sociologický, ale právní (nedostatek jmění, nezpůsobilost k výdělku, neexistence příspěvku, které jsou žadateli poskytovány jinými fyzickými nebo právními osobami). Opomíjí se skutečnost, že chudinská péče nikdy nebyla spojena s podmínkou pobytu v domovské obci. Pokud se na str. 11 zmiňují vyhlášky vydávané obcemi upravující chudinství v nich, dodejme, že tyto chudinské řády (statuty) neměla mnohá velká města ještě počátkem 20. století. Jejich vydání nebylo právní povinností obce. O konkrétní organizační stránce chudinského zaopatření v obcích se autorka zmínila jen minimálně. (6 bodů)

5. Autorčina sympatická snaha představuje jen počáteční fázi v proniknutí do této tematiky. Zlepšit je třeba disciplínu při přebírání údajů ze starší literatury, přesnost jazykového vyjadřování a formální pečlivost. Doporučuji více pracovat s právními předpisy než se sekundární literaturou.

Celkově hodnotím práci 14 body.

Otázky k obhajobě:

- 1) Prověřte své tvrzení, že spory mezi orgány veřejné správy v oblasti poskytované péče chudým a nemocným rozhodoval říšský soud (str. 19).
- 2) Na téže straně se píše o „úpadku sociálních práv občanů“ v letech 1914-1918. Znal rakouský právní systém kategorii těchto práv v ústavním či alespoň v běžném právním slova smyslu?
- 3) Chudobu označujete za globální jev (str. 1), který doprovází lidskou existenci nepřetržitě (str. 23). Současně tvrdíte, že chudoba a nemoc jsou odlišné stavy – události, které však spolu úzce souvisí. V minulosti vedla nemoc často k chudobě. O vztahu chudoby a nemoci v současnosti neříkáte nic, neříkáte nic ani o tom, zda-li takový vztah vůbec existuje. Vyjádřete svůj názor k této dnešní relaci.

V Praze dne 12.5.2013

Doc. JUDr. Vladimír Kindl

